

Pražák, Richard

Jubilant Vladimír Goněc

Studia historica Brunensia. 2010, vol. 57, iss. 1, pp. [3]-13

ISSN 1803-7429 (print); ISSN 2336-4513 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115331>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

† RICHARD PRAŽÁK

JUBILANT VLADIMÍR GONĚC

Když profesor Macůrek zakládal po druhé světové válce na filozofické fakultě v Brně katedru dějin střední, jihovýchodní a východní Evropy, postrádal v ní dlouho odborníka pro nejnovější východoevropské dějiny, zejména dějiny Ruska a Ukrajiny. Teprve v sedmdesátých letech 20. století se objevil na této katedře, vedené tehdy již profesorem Hejlem, mladý adept na tuto specializaci a období. Vladimír Goněc působil na katedře nejprve jako asistent (1972–1976), poté jako odborný asistent (1976–1991) a konečně od roku 1992 jako docent. V roce 1975 dosáhl na základě disertace *Ukrajinská otázka v prvních letech sovětské moci* titulu PhDr. a v roce 1984 na podkladě kandidátské disertace o místu Ukrajiny v procesu formování sovětské federace vědecké hodnosti CSc. V roce 1991 se habilitoval pro obor obecné dějiny se zaměřením k dějinám střední a východní Evropy.

Doc. PhDr. Vladimír Goněc, CSc., *Jean Monnet Chair*, narozený 12. března 1950 v Brně, dosáhl tak v roce 2010 šedesáti let. Od počátku se soustředil na dějiny Ruska a Ukrajiny ve 20. století. Rovněž hned od počátku se věnoval typicky macůrkovské tematice česko-slovenských vztahů, opět pro období 20. století. Za minulého režimu neměl „kádrové předpoklady“ pro bezproblémový kvalifikační růst (zejména s ohledem na perzekvovaného otce), o to více se soustředil na vědeckou práci, do níž jej zasvětili znalci východoevropských dějin na katedře (J. Macůrek, F. Hejl, J. Kolejka; s pracovištěm byl rovněž v tichém kontaktu perzekvovaný sovětolog Z. Sládek) a pro jejíž osvojení měl výrazné intelektuální předpoklady a schopnosti. K jeho vědecké profilaci přispěli v právněteoretické a právněhistorické rovině také V. Kubeš a J. Cvetler; vzhledem k absolvování oboru filosofie (u J. Bartoše, J. Kudrny, J. Stříteckého, L. Nového a dalších) se mohl intenzívně věnovat i disciplíně dějin idejí. Formování Sovětského svazu bezprostředně po roce 1917 chápal se všemi jeho záporů a obtížemi,¹

---

¹ Viz *Ke sjednocovacímu procesu sovětských republik a vzniku SSSR*. In: *Otázky dějin střední a východní Evropy II*. Brno 1975, s. 223–246.

včetně prvků continuity s vývojem Ruska za posledních 30 let před rokem 1917, stejně tak prosazování ukrajinské státnosti v rámci sovětských ústavních institucí,² třebaže si byl vědom soudobých limitů a nemožnosti pojednat tyto otázky plnorozměrně v době vědecké i společenské nesvobody.³ Podobně specifická byla problematika vztahů sovětského Ruska a sovětské Ukrajiny ještě před vznikem SSSR, jak ji nastínil s ohledem na zahraničněpolitické a vojenské svazky.⁴ Shrnující ráz měla na toto téma studie *Kontinuita a diskontinuita ve formování sovětské federace do vytvoření SSSR. Některé metodologické problémy studia*. Slovanské štúdie 25/1, Bratislava 1985, s. 18–30. Také další statě měly většinou již širší záběr a autorovo soustředění na hospodářské otázky mu skýtalo více volnosti než oblast politiky.⁵ Ještě před sametovou revolucí uzavřel V. Goněc své sovětologické studie monografií *Vznik SSSR a sovětská Ukrajina. Příspěvek k pojetí počátků sovětské federace* (Brno 1988, 160 s.).

Sametová revoluce v listopadu 1989 otevřela Goňcovi nové možnosti při studiu novějších ruských dějin, včetně říjnové revoluce. Nemusel brát ohled na vládní monopol VKSb, ale zabýval se i opozičními stranami, kadety a esery, a také prozatímní vládou i obdobím dvojvládní. Zajímala jej i ruská politika ve spojitosti s ukrajinskou otázkou v revolučním roce 1917.⁶ V německy psané stati se obíral národnostními rozpory a konflikty v postkomu-

² Srov. *Otázky ukrajinské státnosti a vztahů sovětských republik v programech vrcholných orgánů Sovětské Ukrajiny I (1917–1919)*. Zborník filozofickej fakulty Komenského univerzity, Historica XXVIII, 1977, Bratislava 1979, s. 41–55 a *II (1920–1924)*, Časopis Matice moravské 1977, s. 231–260.

³ Ostatně v pořadí hned druhou svou dokončenou studii musel odložit na léta „do šuplíku“.

⁴ *Viz Otázky jednoty zahraničněpolitické aktivity Sovětské Ukrajiny a Sovětského Ruska před vznikem SSSR*, Časopis Matice moravské 98, Brno 1979, s. 231–261; *Otázky spolupráce Sovětské Ukrajiny a Sovětského Ruska v oblasti obrany před vznikem SSSR*, SPFFBU, C 27, Brno 1980, s. 181–193.

⁵ Srov. *K prehistorii pojmu tzv. hospodářského svazku sovětských republik*. SPFFBU, C 34, Brno 1987, s. 9–21; *Souvislosti vzniku SSSR z hlediska procesů centralizace a decentralizace v řízení ekonomiky*, Časopis Matice moravské 106, Brno 1987, s. 3–31; *Potřeby hospodářské unifikace sovětských republik za občanské války a sovětská Ukrajina*, Slovanský přehled 75, Praha 1989, s. 97–113.

⁶ *Viz Strana lidové svobody (kadeti) a národnostní otázka v Rusku v roce 1917 I*. SPFFBU, C 36–37, Brno 1989–1990, s. 7–26 a *II*, Časopis Matice moravské 107, Brno 1988, s. 233–252; *Strana socialistů-revolucionářů (eseři) a národnostní otázka v roce 1917 v Rusku*. In: Slovanské historické studie 18, Praha 1992, s. 150–189; *Prozatímní vláda, sověty a národnostní otázka v roce 1917. Období dvojvládní*, SPFFBU, C 39, Brno 1992, s. 103–118; *Ruská politika a ukrajinská otázka v roce 1917. Programové rysy a základní postoje*, Slovanský přehled 78, Praha 1992, s. 411–426.

nistických zemích.⁷ Pobyt ruských emigrantů filozofů v Československu po vítězství bolševismu v Rusku zachytil Goněc ve dvou menších statích,⁸ v dalších pracích z 90. let 20. století se věnoval více i středoevropské problematice a jejím vazbám na východní Evropu.⁹ K hranici mezi historií a politikou ve spojitosti s politickými systémy 20. století se vyslovil jubilant jako historik upřednostňující historické postupy.¹⁰

Průkopnický ráz má Goňcova studie *T.G.Masaryk und Bolschewikentum* (T. G. Masaryk a střední Evropa, Brno 1994, s. 117–125). Připomíná Masarykův spisek O bolševictví z počátku 20. let a zdůrazňuje, že Masaryk rozlišoval bolševictví jako politický směr a jako konglomerát politických idejí a sociálního systému. Zmiňuje i úzké Masarykovy styky s Miljukovem. V této době zajímá V. Goňce i státoprávní problematika slovenská v období konce druhé světové války a krátce po ní, ať už jde o Slovenské národní povstání či postavení Slovenska v obnoveném československém parlamentu po roce 1945.¹¹ Náročné výukové úkoly přiměly V. Goňce vypomoci i při psaní středověkých dějin střední, jihovýchodní a východní Evropy.¹² Zároveň se ponořil do obecnější novější problematiky právní i správní a do

⁷ *Nationale Streitigkeiten und Konflikte. Unvermeidlichkeit oder Gesetzmäßigkeit im mittel- und osteuropäischen Geschehen?* In: *The Legacy of the Past as a Factor of the Transformation Process in Postcommunist Countries of Central Europe*, Prague 1993, s. 197–212.

⁸ Srov. *Ruská filozofická emigrace v Československu*, Slovanský přehled 78, Praha 1992, s. 38–44; *Emigrierte Philosophen aus Rußland und ihre Tätigkeit in der Tschechoslowakei 1920–1945*. In: *Česká slavistika 1993. České přednášky pro XI. mezinárodní sjezd slavistů Bratislava 1993*. Praha 1993, s. 377–384.

⁹ Viz *Integration, Föderalismus oder bloße Träume von der Ungestaltung der Landkarte? Staats- und Verfassungsrecht und Rechtsdenken als Hindernis oder Voraussetzung für Integrationsbemühungen*. In: *Češi a Slováci ve střední Evropě*. Brno 1993, s. 61–68; *Rozmezí střední Evropy a východní Evropy. K názorům v průběhu 20. století. Kontakty a konflikty, paralely a různoběžky*. In: *Češi a Slováci a východní Evropa ve 20. století. Kontakty a konflikty, paralely a různoběžky*. Brno 1994, s. 49–55.

¹⁰ Viz *K problémům posuzování a hodnocení politických systémů ve 20. století. Hranice mezi historií a politikou*. In: *Studia Historica Nitriensia III*, Nitra 1995, s. 55–62.

¹¹ Srov. *Představy slovenských povstaleckých složek o státoprávním uspořádání v souvislostech evropského odboje*. In: *Slovensko na konci druhé světové vojny*. Bratislava 1994, s. 154–162; *Expertní při ústavním výboru Národního shromáždění (1945–1948). Postavení Slovenska, decentralizace, samospráva*. In: *Od diktatury k diktatúre*. Bratislava 1995, s. 29–40.

¹² Viz *Východoalpsko-dunajská oblast v raném a vrcholném středověku*. In: *Dějiny střední, jihovýchodní a východní Evropy I. Středověk (do roku 1526)*. Brno 1995, s. 186–201; *Snahy o sjednocení východoalpsko-dunajského prostoru v pozdním středověku*. Tamtéž, s. 202–215.

celoevropského pohybu etnik po roce 1945.¹³ Je také autorem příspěvku *Československá historická ukrajínistika v letech 1939–1989*, který vyšel v přehledu Ruské a sovětské dějiny v české poválečné historiografii (Praha 1996, s. 64–80). Další Goňcovy články se týkaly autonomie Podkarpatské Rusi z právního hlediska, ústavního práva (zvláště tvorby ústav) ve střední Evropě, návrhů na reformu Předlitavska za první světové války, národnostní a federalizační problematiky v Rusku a také „slovanství“ Edvarda Beneše a jeho středoevropské politiky.¹⁴ Několik studií se váže k dějinám střední Evropy ve 20. století, k politickému životu a ústavněprávním problémům meziválečného Československa, zejména ve spojitosti s právníckou fakultou Německé univerzity v Praze.¹⁵ Srovnání poválečného vývoje v některých středoevropských zemích přináší Goňcova studie o prvních poválečných volebních výsledcích v této oblasti; jiná studie rozebírá jihomoravské projekty federalizace v roce 1968.¹⁶

¹³ Srov. Postavení práva, problémy spravedlnosti, decentralizace, samosprávy a federalismu. Česko-slovenská historická ročenka, Brno 1996, s. 155–170; *Celoevropské trendy v pohybu etnik od 2. světové války*, Slezský sborník 93, Opava 1995, č. 1–2, s. 26–30.

¹⁴ Viz *Autonomie Podkarpatské Rusi jako problém úrovně práva a právního myšlení*. Česko-slovenská historická ročenka, Brno 1997, s. 71–82; *Verfassungsrevolutionarismus und Verfassungsrecht in Mitteleuropa nach 1918*. In: *Rozpad Rakouska-Uherska a fenomén versailleského systému ve střední Evropě/Der Zerfall Österreich-Ungarns und das Phänomen des Versailler Systems in Mitteleuropa*. Opava (Troppau) – Wien 1997, s. 83–92; *Návrhy právníckých expertů na reformu Předlitavska v letech 1916–1917*. In: *Stredoeurópske národy na križovatkách novodobých dejín 1848–1918*. Prešov-Bratislava-Wien 1999, s. 197–209; *Přístupy k řešení národnostní problematiky a federalizační záměry v Rusku. Paralely a quasi paralely (Obrys syntézy)*. In: *Střední a východní Evropa v krizi 20. století*. Pocta Zdeňku Sládkovi k 70. narozeninám. Acta Universitatis Carolinae. Studia historica 42, Praha 1998, s. 107–117; *Proti neoslavismu aneb „slovanství“ Edvarda Beneše*, SPFFBU, C 43, Brno 1996, s. 167–180; *Edvard Beneš v paralelách dobového právního a politického myšlení*. In: *Edvard Beneš a středoevropská politika*. Brno 1997, s. 103–130.

¹⁵ Viz *Centralismus a autonomismus v politickém životě meziválečného Československa. K opomíjeným rozměrům problému*, Časopis Matice Moravské 116, Brno 1997, s. 233–244; *Ústavněprávní problémy meziválečného Československa a právnícká fakulta Německé univerzity v Praze*. Ludwig Spiegel, SPFFBU, C 44, Brno 1997, s. 139–162; *Ústavněprávní problémy meziválečného Československa a právnícká fakulta Německé univerzity v Praze*. Franz Adler, SPFFBU, C 45, Brno 1998, s. 157–190; *Státoprávní problémy meziválečného Československa z pohledu Německé univerzity v Praze*. In: *Československo 1918–1938. Osudy demokracie ve střední Evropě*. Praha 1999, s. 129–134.

¹⁶ Srov. *Polsko – Československo – Rakousko. K možností srovnávání*. In: *Prvé povojnové volby v strednej a juhovýchodnej Európe*. Bratislava 1998, s. 65–78; *K jihomoravským projektům federalizace. O širším ideovém a politickém pozadí návrhů tzv.*

Zvláštní zmínku zasluží Goňcova práce na dějinách Ukrajiny. Přehled ukrajinských dějin ve 20. století, který sestavil Olexandr Bojko, sloužil původně jako učebnice ukrajinským studentům, ale novější verze se zásadním přepracováním a rozšířením je ve značné míře dílem Vladimíra Goňce, který tu přihlédl i k dějinám blízkých zemí Haliče, Bukoviny a Podkarpatské Rusi. Kniha pak vyšla v češtině pod názvem *Nejnovější dějiny Ukrajiny* (autoři Olexandr Bojko a Vladimír Goňc), Brno 1997, přičemž Goňc napsal první oddíl Ukrajina na počátku 20. století a dále kapitoly Ustavení SSSR. Od fikce nezávislosti Ukrajiny k nové státní struktuře a Podkarpatská Rus v rámci Československa. Popsal i ukrajinské reformy 90. let 20. století a přibližování Ukrajiny Evropské unii a NATO.

V. Goňc se podílel i na řadě kolektivních prací, z nichž uvedme *Slovník českých filozofů*, Brno 1998, do něhož napsal řadu hesel o ruských filozofech, poněkud působících v předválečném Československu (Aleksejev, Byrdin, Černov, Čyževskij, Hessen, Katkov, Kizevetter, Lapšin, Losskij, Mirčuk, Novgorodcev, Novikov, Polakovič, Savickij, Sesemann, Vernadskij, Zimmermann). Význačný autorský podíl měl i na polské publikaci *Idee v Rosji – The Ideas in Russia – Iději v Rossiji I-IV*, Łódź 1998–2000, *V-VI*, Łódź 2003–2007 (a další svazky v tisku), a to doposud hesly Sesemann, Savickij, Jakovenko, Vernadskij, Lapšin, Mirčuk, Hessen, Trubecoj, Novgorodcev, Čyževskij, Černov, Aleksejev, Eserovské myšlení, Neokantianismus, Eurasijství, Skandoslavia. Svou další masarykovskou studii nazval Goňc *K tématu Masaryk a ruští myslitelé. Novgorodcev, Černov, Hessen*. In: *T.G. Masaryk, Rusko a Evropa. Dílo – vize – přítomnost*. Praha 2002, s. 299–313.

S novým tisíciletím přijímá V. Goňc i novou tematiku, a to v kontinuitě s dosavadními svými analýzami federalismu; předmětem jeho zájmu se stávají především dějiny evropské integrace, a to od panevropských počátků v meziválečném období i mírotvorného úsilí v době druhé světové války a krátce po ní, kdy byl mír v Evropě znovu vážně ohrožen.¹⁷ Přes své zaměření na novou specializaci V. Goňc nadále pokračuje ve sledování svých starších témat. Staví se proti zneužívání národních dějin v pokleslé rovině politického žargonu na úkor seriózní historické kritiky¹⁸ a znovu

---

trializace. In: Pokus o reformu roku 1968. Historicko-politologické pohledy. Banská Bystrica 1999, s. 166–179.

¹⁷ Viz *Evropská idea I. Idea mírové, kooperující a sjednocující se Evropy (do roku 1938)*. Brno 2000, 193 s. a *Evropská idea II. Idea mírové, kooperující a sjednocující se Evropy (1938–1950)*. Brno 2001, 271 s.

¹⁸ Srov. *Národní dějiny – politickovýchovný účel, pokleslá beletrie či předmět kritické vědy?*, Česko-slovenská historická ročenka, Brno 2000, s. 52–64.

oživuje dílo předního ruského filozofa v Československu Sergia Hessena, profesora na německé univerzitě v Praze, který měl blíže k německé než k ruské filozofii a cítil se především jako Středoevropan. Významná je také Goňcova monografie o ruském demokratickém politikovi Alexandru Kerenském,¹⁹ vyslovil se i k problematice dělení Slezska (Těšínska i Horního Sleska) v rámci střední Evropy.²⁰ V. Goněc vydal také historiografický soubor k 100. výročí narození zakladatele oboru dějiny střední, jihovýchodní a východní Evropy na filozofické fakultě v Brně Josefa Macůrka,²¹ a sám také do tohoto souboru přispěl studií Macůrkův koncept dějin Ukrajiny.²² Proti stereotypům při řešení národních dějin se ozval ve své obecnější úvaze se zřetelem k pozici Moravy v českém národním vědomí.²³ K problémům občanské společnosti i různým formám lidských práv v Evropě,²⁴ ale také k otázce Evropa a Rusko v koncepcích panevropských se vyslovil Goněc i ve verzi polské a anglické.²⁵

Tyto i další práce vznikaly souběžně s realizací kurzů výukové specializace „dějiny evropské integrace“, zahájené již na podzim 1998 na půdě Historického ústavu Masarykovy univerzity v Brně. Práce na tomto tématu vznikaly s podporou Programu Jeana Monneta pod patronací Evropské komise. Roku 2001 získalo pracoviště při Historickém ústavu Filozofic-

¹⁹ Viz *Sergius Hessen a Československo*. Brno 2000, 84 s. Již dříve napsal Goněc svou stať *Sergius Hessen a Jan Patočka*. In: Jan Patočka. Tři dopisy Sergiu Hessenovi. Brno 1998, s. 5–10. Dále srov. *Z osudů ruské demokracie – Alexandr Kerenskij*. Brno 1999, 170 s.

²⁰ Srov. *Probleme der Teilung Schlesiens und der Autonomie Schlesiens in der Beziehung zum derzeitigen Niveau des Rechts- und rechtspolitischen Denkens in Mitteleuropa*. In: *Przelomy w dziejach Śląska/Umbrüche in der Geschichte Schlesiens*. Toruń 2000, s. 311–319.

²¹ Viz *Josepho Macůrek viginti lustra complenti oblatum. Josef Macůrek a jeho přínos k dějepisectví o střední a východní Evropě*. Brno 2001, 80 s.

²² Tamtéž, s. 44–52.

²³ Srov. *Metafyzika předpokladů. K „metodologii“ deformovaných a falešných pohledů na problematiku národního vědomí*. In: *Morava a české národní vědomí od středověku po dnešek*. Brno 2001, s. 201–211.

²⁴ Viz *Akciová společnost Evropa anebo Evropa občanů?* In: *Perspektivy občanské společnosti v integrující se Evropě*. Brno 2001, s. 43–50; *Co s „právem národů“ a „právem menšin“?* In: *Lidská práva v evropském kontextu*. Brno 2002, s. 108–120.

²⁵ Srov. *Europa a Rosja w koncepcjach ruchu panewropejskiego*. In: *Europa w XX. wieku. Główne kierunki rozwoju*. Łódź 2001, s. 37–46 a *Pan-Europe beside Russia. Russia against Pan-Europe. Pan Europeans in Defence against Russia*. In: *Russia in Czech Historiography: Studies published by the Prague Group of Russian History specialists: on the occasion of the birthdays of group members Zdeněk Sládek, Vladislav Moulis and Václav Veber*. Prague 2002, s. 56–74.

ké fakulty Masarykovy univerzity statut Jean Monnet Chair; autoru práce Vladimíru Goňcovi byla udělena stejnojmenná hodnost.²⁶ Postup procesu evropské integrace a rozšiřování jednotné Evropy v dalším období (1950–2002) popsal V. Goněc ve dvoudílné samostatné publikaci. Kdežto pro období před první světovou válkou byly ideje evropského sjednocování zaměřeny pouze na části Evropy, v meziválečném období převládal trend na sjednocení celé Evropy, po druhé světové válce opět komplikovaný rozdělením Evropy na dvě znesvářené sféry. „Malá Evropa“, tak jak se zformovala na počátku padesátých let 20. století ze šesti zemí (Francie, Itálie, Spolková republika Německo, Belgie, Nizozemí a Lucembursko) se postupně dostala až na nynější hranici „velké Evropy“, což bylo umožněno především rozpadem sovětského systému na přelomu 80. a 90. let 20. století.²⁷ S rozvojem evropské integrace souvisí i činnost československého politika Huberta Ripky, jemuž věnoval Goněc spis *Za sjednocenou Evropu. Z myšlení a programů Huberta Ripky*, Brno 2004, 230 s., jeho rozšířenou francouzskou mutací a řadu studií, týkajících se Anglie, Ruska i Maďarska.²⁸ Goněc poukázal na to, že Ripka měl podstatný podíl na vypracování zahraničněpolitické linie československé vlády ve 30. letech a také v exilu za druhé světové války i po ní ve 40. a 50. letech minulého století. Ripka vycházel především z potřeb střední Evropy a jejího přiblížení sjednocené Evropě, k čemuž došlo až po jeho smrti, kdy také jeho myšlenka propojit zájmy německé demokracie, Evropy a Československa byla realizována až pádem nadvlády komunismu na přelomu 80. a 90. let 20. století. Důležitou, třebaž zatím nezveřejněnou prací, je také edice Vladimíra Goňce *Progra-*

26 Jean Monnet (1888–1979) byl francouzský ekonom a politik, jehož plán na poválečnou obnovu Francie, jímž ho pověřil předseda francouzské vlády Charles de Gaulle, byl nazýván Monnetův plán a umožnil Francii získat předválečnou výkonnost. Monnet od počátku prosazoval vznik Evropské unie a za nejvyšší cíl považoval vznik Spojených států evropských.

27 Viz *Od „malé Evropy“ k „velké Evropě“*. Dějiny rozšiřování evropských společností/Evropské unie 1950–2002. I-II. Brno 2002, 2003, 259 s., 236 s.

28 Srov. *Hubert Ripka*. Un européen. Brno 2006, 379 s.; *Hubert Ripka en exil à Londres*. Projets pour l'Europe unie d'après guerre. In: Inventeur l'Europe. Histoire nouvelle des groupes d'influence et des acteurs de l'unité européenne. Bruxelles-Bern 2003, s. 157–178; „*Rusko a Evropa*“ po čtyřiceti letech v revizi *Huberta Ripky*. In: O exilu, šlechtě, Jihoslovanech a jiných otázkách dějin moderní doby. Sborník k sedmdesátým narozeninám Arnošta Skoupého. Olomouc 2004, s. 40–52; „*Russia and Europe*“ in the Concept of *Hubert Ripka*. In: Prague Perspectives I. The History of East Central Europe nad Russia. Prague 2004. s. 255–274; *Československý exil ve vztahu k maďarskému exilu a maďarské revoluci 1956*. In: Z dějin visegrádského prostoru. Richardu Pražákovi k pětasedmdesátinám. Brno 2006, s. 249–266.

my sjednocené Evropy v československém myšlení 1916–1944. Dokumenty. Její příprava byla v podstatě dokončena v roce 2005.

V. Goněc se věnoval i mezinárodním právním vztahům v předválečném období, a to od Františka Weyra až po Hanse Kelsena, odpůrce nacismu a emigranta z Německa, který byl v roce 1937 povolán na Německou pražskou univerzitu.²⁹ K této studii se váže i stať Vladimíra Goňce o federalismu a demokracii v evropském myšlení.³⁰ Středoevropskou problematikou, s kritickým pohledem na výzkum etnických vztahů národních dějin, včetně důrazu na studium dějin Ukrajiny ve střední Evropě, se Goněc zabýval v dalších dvou studiích.³¹ V popředí jeho stati o předválečném ekonomu a stoupenci Benešovu Antonínu Baschovi je hospodářská a finanční problematika. Baschův koncept hospodářské integrace přesahoval středoevropský rozměr a směřoval ke globalizačnímu celosvětovému pojetí.³² Přínosná je i rozsáhlá Goňcova studie *Diskuse o česko-slovenském vztahu v Radě svobodného Československa počátkem padesátých let*. In: Československá historická ročenka 9 (2004), Brno 2005, s. 349–412. Podnětná je také Goňcova prezentace studijního oboru dějiny evropské integrace, jemuž se naplno věnoval od konce 90. let 20. století,³³ a rovněž jeho stať *K tématu nové vědecké generace za první republiky a jejich osudů za války* (In: Česko-slovenská historická ročenka 9 (2004), Brno 2005, s. 309–319). Na práce o Ripkovi navazuje i Goňcovo hodnocení zahraničněpolitické činnosti československého exilu.³⁴

Nový horizont pohledu nastavil doc. Goněc svou studií *Jaké garanční mechanismy při soužití národů i národnosti? Modely pro střední Evropu (a Evropu) ve 20. století*. (In: Národnostná otázka v strednej Európe v rokoch 1848–1918/ Die Nationalitätenfrage in Mitteleuropa in den Jahren 1848–1918. Prešov-Wien 2005, s. 130–144.) Vlastní originální koncepty

²⁹ Viz *Za nový řád v mezinárodních vztazích. Od Weyra roku 1918 ke Kelsenovi roku 1940*. In: Místo normativní teorie v soudobém právním myšlení. K odkazu Františka Weyra a Hanse Kelsena. Brno 2003, s. 196–206.

³⁰ Srov. *Evropský federalismus a demokracie*. In: Demokracie a Evropa v době globalizace. Brno 2003, s. 118–125.

³¹ Viz *Opakované chyby, ideologémy a tradiční deformace ve výkladech etnických vztahů ve střední Evropě*, Česko-slovenská historická ročenka 7, Brno 2002, s. 83–100; *Proč a jak se ve střední Evropě zabývat dějinami Ukrajiny? Několik problémových rovin a námětů k diskusím*. Slovanské studie (MDO) 2, Bratislava 2003, s. 120–130.

³² Srov. *Antonín Basch a jeho přínos světovému ekonomickému myšlení*. In: Milý Bore... Profesoru Ctiboru Nečasovi k jeho sedmdesátým narozeninám. Brno 2003, s. 73–81.

³³ Viz *Obor „dějiny evropské integrace“*, Česko-slovenská historická ročenka, Brno 2004, s. 217–222.

³⁴ Srov. *„Zahraničněpolitická“ činnost exilu; osobnosti, témata, prameny*, Česko-slovenská historická ročenka, Brno 2005, s. 149–155.

evropské spolupráce a sjednocování přinesli za první republiky národohospodáří Rudolf Hotowetz a Václav Schuster a také Milan Hodža, který preferoval nadnárodní spolupráci ve střední Evropě, stejně jako v právní teorii František Weyr, v ekonomice Antonín Basch a v zahraničněpolitické oblasti Hubert Ripka.³⁵ K této problematice se váže i Goňcova studie o středoevropské a evropské integraci;³⁶ monografický ráz má rozsáhlá Goňcova práce o středoevropském právně politickém myšlení, která završuje jeho četné předchozí studie k této tematicce.³⁷

Společně s Radomírem Vlčkem připravil Vladimír Goněk k vydání *homage Z dějin visegrádského prostoru. Richardu Pražákovi k pětasedmdesátinám*. Brno 2006, 282 s. a napsal k němu i obsažný úvod.³⁸ V dalších rozsáhlých studiích se obíral Goněk polským faktorem v česko-slovenském vztahu a napsal i zásadní studii o Milanu Hodžovi a jeho podílu na evropské integraci.³⁹ Za technické spolupráce Mgr. Martina Marka zpracoval V. Goněk rozsáhlou práci *Česko-slovenský vztah v exilových diskusích počátkem padesátých let*. Brno 2006, 234 s. Také další jeho příspěvky se týkají exilu, a to nejen československého.⁴⁰ Cenné bylo i nové rozšířené Goňcovo vydání prvního dílu *Evropské ideje*,⁴¹ dále také souboru *In Between Enthusiasm and Pragmatism: How To Construct Europe?* Brno 2007, 206 s.⁴²

35 Viz *Čtyři prozíravé koncepty středoevropské a evropské politiky: R. Hotowetz – V. Schuster – M. Hodža – A. Basch – H. Ripka*. In: Slovensko-české vztahy v kontexte strednej Európy. Bratislava 2005, s. 50–83.

36 Srov. *Středoevropská a evropská integrace – k profilům dobových reflexí*. In: Střední Evropa a evropská integrace. Brno 2006, s. 65–85.

37 Viz *Skizzen zu mitteleuropäischem rechtspolitischen Denken. Voraussetzungen, Bedingungen, Hindernisse für europäische Integrationsprozesse*. Brno 2006, 200 s.

38 Tamtéž, s. 3–7. Viz též Goňcův článek *K jubileu Richarda Pražáka*, *Slovanský přehled* 91, Praha 2006, s. 136–138.

39 Srov. *K polskému faktoru v česko-slovenském vztahu*. In: Česko-slovenská historická ročenka 2005, Brno 2006, s. 227–258; *Milan Hodža z pohledu disciplíny „dějiny evropské integrace“*. In: Milan Hodža a integrácia strednej Európy. Bratislava 2006, s. 149–172.

40 Viz *Anketa polského exilu v roce 1987 o „perestrojce“*. *Slovanské historické studie* 32/1, Praha-Brno 2007, s. 183–195; *Ripkovy analýzy pro Radu svobodného Československa na přelomu 1956/1957*. In: *Z dějin demokratických a totalitních režimů na Slovensku a v Československu v 20. století*. Bratislava 2008, s. 284–298; *Dobová reflexe politického exilu*. In: Londák, M. – Sikora, S. a kol.: *Rok 1968 a jeho místo v našich dějinách*. Bratislava 2009, s. 298–318.

41 Viz *Evropská idea. Idea mírové, kooperující a sjednocující se Evropy (do roku 1938)*, 2. rozšířené vydání. Brno 2007, 245 s. (1. vyd. sr.v. výše, pozn. 17).

42 Jako autor přispěl V. Goněk do tohoto souboru malou monografií *Milan Hodža before „Milan Hodža“*. *His early schemes and concepts of Europe*. In: *Between Enthusiasm*

Podíl konfesních stran a církví na přechodu od národního pojetí k evropanství byl předmětem Goňcovy studie v slovensko-německém sborníku z této problematiky.⁴³ Hospodářské integrační plány s významným rokem 1953 v evropském ekonomickém sjednocování byly dalším příspěvkem Vladimíra Goňce k tomuto tématu.⁴⁴ V. Goněc napsal i studii o zapomínaných ideách československých liberálů z let dvacátých a padesátých 20. století, která vyšla v polštině,⁴⁵ či německý příspěvek o evropanství Huberta Ripky v padesátých letech.⁴⁶ Hodžův spis *Federation in Central Europe. Reflections and Reminiscences* (London 1942) byl základem jeho pojetí „nové střední Evropy“, jak připomíná i Goněc v souvislosti s Hodžovými plány na řešení středoevropské situace, za druhé světové války a samozřejmě i po ní, demokraticky neřešitelnými.⁴⁷ K hodžovské tematice se váže ještě jeden Goňcův příspěvek;⁴⁸ dodejme, že návraty k trendům třicátých let podle Hodžova receptu odmítl rozhodně Antonín Basch. Hodžova představa „agrární demokracie“ neměla reálnou perspektivu; Hodža si uchoval klamnou představu, že ukončením války bude možné poměry ve střední Evropě vrátit do stavu před rokem 1938. Exilovými projekty středoevropského společenství z 50. let 20. století se zabýval Vladimír Goněc v rozsáhlé

---

and Pragmatism: How To Construct Europe? Brno 2007, s. 66–112, dále studií *First Programmes of Council of Free Czechoslovakia on European Politics*. In: In Between Enthusiasm and Pragmatism: How To Construct Europe? Brno 2008, s. 121–134. Spoluautory souboru jsou jeho žáci T. Bosák, V. Semrád, J. Urbánek a jeho španělsko-německý spolupracovník J.-M. Faraldo.

- 43 Srov. *Od národních otázek k evropanství. Podíl církví, církevních myslitelů a konfesních stran na úsilí o evropskou jednotu ve 40. letech 20. století*. In: Církev a národy střední Evropy (1800–1950). Die Kirchen und Völker Mitteleuropas (1800–1950). Prešov – Wien 2008, s. 333–346.
- 44 Viz *Projekt středoevropského společenství uhlí a oceli (1953)*. In: Evropa 21. století: rozmanitost a soudržnost? Brno 2008, s. 24–44.
- 45 Srov. *O zapomínaných ideách československých liberálů z lat dwudziestych i pięćdziesiątych XX wieku*. In: Liberalizm w Europie w XX wieku. Łódź 2008. s. 195–208.
- 46 Viz *Hubert Ripka und das Europadenken im Exil in der fünfziger Jahren*. In: Europa im Ostblock. Vorstellungen und Diskurse/Europe in Eastern Bloc. Imaginations and Discourses (1945–1991). Köln – Weimar – Wien 2008, s. 371–388.
- 47 Srov. *Hodžova „nová střední Evropa“ a „Hodžův plán“*. K úskalím výzkumu tématu *Milan Hodža jako aktér zahraniční politiky*. In: Milan Hodža. Politik a žurnalista. Bratislava 2008, s. 234–250.
- 48 Viz *Československá akademie zemědělská a Milan Hodža. Kulturněhistorický pohled z meziválečného Československa*. In: Milan Hodža a agrárne hnutie. Bratislava 2008, s. 184–192.

studii,⁴⁹ kterou dovršil v anglicky psané monografii, zaměřené zejména na problematiku Středoevropského společenství uhlí a oceli.⁵⁰ Na ni navazuje i článek v Slezském sborníku.⁵¹ Možnosti výzkumu velkých přeshraničních regionů v Evropské unii vyzvedl V. Goněc v jedné ze svých posledních studií; v jiné se obrátil k problematice federalizace v roce 1968.⁵²

Vědecká práce Vladimíra Goňce, Jean Monnet Chair, je úctyhodná. Prvotní odborník na novější dějiny Ruska a Ukrajiny věnoval od počátku velkou pozornost i vztahům česko-slovenským (nejnověji zejména osobnosti Milana Hodži) a meziválečné československé demokratické politice, na niž navázal v exilu Hubert Ripka. Zaujala jej i právní a ústavně právní problematika 20. a 30. let 20. století i činnost ruské demokratické emigrace v předválečném Československu. Po roce 1989 začal na Filozofické fakultě v Brně budovat obor dějiny evropské integrace, k čemuž přispěl i řadou vědeckých monografií a studií; paralelně je průkopníkem u nás stále slabě rozvíjeného oboru dějin idejí. S Goňcovým jménem je v polovině 90. let spjato založení Česko-slovenské historické ročenky v Brně; od samého začátku byl předsedou její redakční rady, stejně jako se od 90. let podílel na práci redakčních rad Slovanského přehledu a časopisu *Rossica*, později i Slovanských historických studií a slovenského časopisu *Dejiny*. Je také členem Česko-slovenské komise historiků a spolupracovníkem řady zahraničních vědeckých ústavů a pracovišť, zejména na Slovensku, v Německu, v Polsku, v Rakousku aj. Mj. je zakládajícím členem Ústavu Sigmunda Neumanna pro studium svobody a demokracie v Drážďanech. Spolupracoval i s renomovanými západoevropskými nakladatelstvími (Böhlau, Peter Lang aj.).

Hommage k šedesátinám Vladimíra Goňce se soustřeďuje na studie jeho žáků, vážící se především k problematice 20. století, k otázkám hospodářským, politickým i kulturním, a to v širokém rozmezí od střední Evropy přes celoevropskou problematiku a evropskou integraci až po euroatlantická a blízkovýchodní témata. Hommage připravili k vydání Mgr. Martin Marek a Mgr. Jiří Urbánek.

⁴⁹ Srov. *Projekty Středoevropského společenství (1953)*. In: Evropská integrace. Budování nové Evropy. Brno 2009, s. 7–72.

⁵⁰ Viz *An Eastern Schuman Plan? Project of Central and East European Coal and Steel and Political Community (1953)*. Brno 2009, 170 s.

⁵¹ Srov. *Porýnská společnost*, Slezský sborník 107, Opava 2009, č. 2–3, s. 207–219.

⁵² Viz *Interkulturalismus či multikulturalismus? Jedno z možných východisek na bázi výzkumu velkých přeshraničních regionů v EU*. In: *Medzikultúrny dialog. Stav – kontexty – perspektivy*. Prešov 2009, s. 151–164; *K trendům v politickém systému a federalizaci (1968)*, Česko-slovenská historická ročenka, Brno 2009, s. 229–258.

